

Pracovní podmínky ve velkoplošné kanceláři

Ing. Petra Turková
Státní zdravotní ústav Praha

Obsah prezentace

- * Historie velkoprostorových kanceláří
- * Charakteristika
- * Kladné, záporné stránky
- * Legislativa
- * Mikroklimatické podmínky, kvalita ovzduší
- * Další faktory – osvětlení, hluk, psychická zátěž
- * Sick - bulbing syndrom
- * Závěr

Historie

- * **Vznik:** první desetiletí 20.století v USA, výroba
- * **Hlavní důvody:** finanční náklady + efektivita, produktivita práce, rychlejší a pružnější komunikaci mezi spolupracovníky.
- * **Výskyt:** v počátcích kromě USA a VB spíše výjimečný
- * **V ČR:** Baťa ve Zlíně mezi světovými válkami, uplatnění ve II. svět. válce (drobné řemeslné práce)
- * **Modifikace:** v 50. a 60. letech v Německu tzv. Bürolandschaft
- * **Nárůst popularity:** od 70.let, v ČR od 90.let

Historie

Současnost

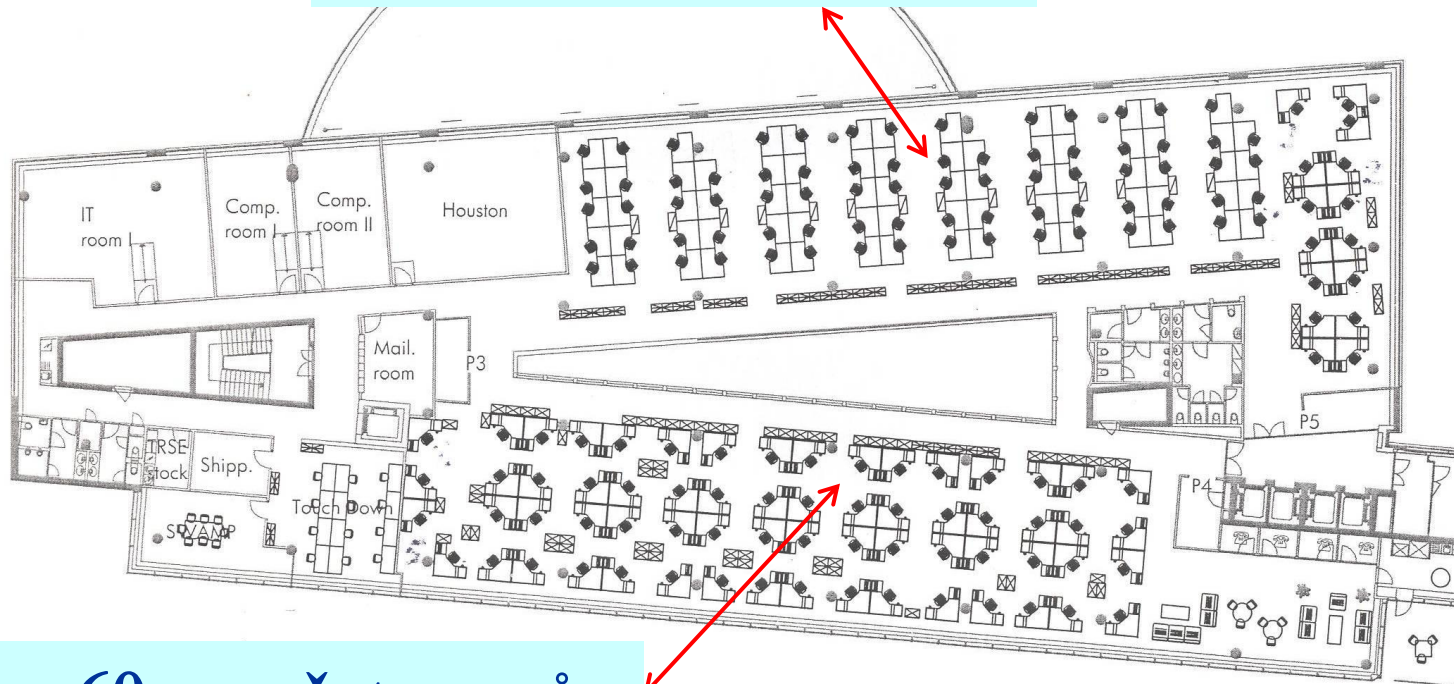

Charakteristika

- * Termín „**open space**“ pochází z angličtiny, znamená **otevřený prostor**. Jiné označení „open plane“ nebo „cubicles“.
- * V českých podmínkách se ujalo označení **velkoprostorové nebo velkoplošné kanceláře**.
- * Velkoprostorové kanceláře jsou v podstatě **rozlehlý prostor**, který může být rozdělen stojícími panely nebo nižšími stěnami . Pracovníci mohou být odděleni přepážkami.
- * Základem každého pracovního místa je počítačová jednotka.
- * Velkoprostorové kanceláře najdeme **ve sféře privátní** (telekomunikační , poradenské a konzultační firmy,...), ale i ve státním sektoru.
- * **Obvyklý počet osob** pracujících v **open space je mezi 10 – 70**, ale někdy jsou to až stovky osob.

Charakteristika

cca 100 zaměstnanců

cca 60 zaměstnanců

Kladné a záporné stránky

Výhody

- * **Nižší** pořizovací a provozní náklady.
- * **Šetří místo**, které by si vyžádaly oddělené kanceláře pro stejný počet osob.
- * Možnost členit pracovní místa **dle aktuální potřeby firmy**, tak aby pracovníci mohli pracovat na zadaných úkolech.
- * Výhodou pro manažery je, že mají svoje **pracovníky pohromadě** v jednom prostoru.
- * **Rychlejší komunikace**, pružnější a rychlejší řešení daných úkolů.

Kladné a záporné stránky

Nevýhody

- * Z důvodu množství jednotlivců, pracujících v jednom prostoru, může častěji docházet k **nedorozuměním a problémům**.
- * Snížení **soukromí pracovníků**.
- * Minimální možnost upravit si své pracovní místo, nedostatek místa pro osobní věci.
- * Vzhledem k počtu osob nelze respektovat individuální požadavky na **mikroklimatické podmínky** a je zde zvýšená pravděpodobnost šíření virových nákaz.
- * Zhoršená možnost individuální regulace **intenzity osvětlení**.
- * Negativně vnímám **hluk**. Jeho zdroje představují přístroje a vybavení kanceláře (klimatizace), samotní pracovníci, jejich telefonování a rozhovory.

Legislativa

- * **Zákon č. 262/2006 Sb.**, zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů
- * **Zákon č. 258/2000 Sb.**, o ochraně veřejného zdraví, ve znění pozdějších předpisů
- * **Zákon č. 309/2006 Sb.**, kterým se upravují další požadavky bezpečnosti a ochrany zdraví při práci..., ve znění pozdějších předpisů
- * **Vyhláška č. 361/2007 Sb.**, kterou se stanoví podmínky ochrany zdraví při práci, ve znění pozdějších předpisů
- * **Vyhláška č. 101/2005 Sb.**, o podrobnějších požadavcích na pracoviště a pracovní prostředí, ve znění pozdějších předpisů
- * další související legislativa

Mikroklimatické podmínky

Tepelně vlhkostní podmínky

- * Jsou určeny **výslednou teplotou kulového teploměru, relativní vlhkostí a rychlostí proudění vzduchu.**
- * **Navzájem závislé;** změna jedné z nich má za následek změnu dalších dvou.
- * Rozhodující - tepelná bilance, tj. vztah mezi množstvím tepla produkovaného a množstvím tepla odváděného z organismu do okolního prostředí.
- * Významně vymezují **subjektivní pocit pohody či nepohody.**

Mikroklimatické podmínky – teplota

Teplota vzduchu

- * Má velký vliv na subjektivní pocit pohody člověka, míru odpočinku i skutečnou produktivitu práce.
- * **Tepelná pohoda je jedním z nejdůležitějších faktorů zajišťujících optimální prostředí.**
- * Legislativa (NV č. 361/2007 Sb.) udává rozmezí hodnot pro pracovní prostředí v závislosti na třídách práce, energetickém výdeji vzhledem k druhu činnosti .

NV č. 361/2007 Sb., Příloha č. 1, Část A, Tabulka č. 2 Zátěž teplem při práci na nevenkovním pracovišti s neudržovanou teplotou přirozeně větraném, na pracovišti, na němž je k větrání použito kombinované nebo nucené větrání

Třída práce	M (W.m ⁻²)	Operativní teplota t _o (°C) Výsledná teplota kulového teploměru t _g (°C)		v _a (m.s ⁻¹)	Rh (%)
		t _{o min} nebo t _{g min}	t _{o max} nebo t _{g max}		
I	≤ 80	20	27	0,01 – 0,2	30 až 70
IIa	81-105	18	26		
IIb	106-130	14	32	0,05 - 0,3	
IIIa	131-160	10	30		
IIIb	161-200	10	26	0,1 – 0,5	
IVa	201-250	10	24		
IVb	251-300	10	20		
V	301 a více	10	20	-	

NV č. 361/2007 Sb., Příloha č. 1, Část A Tabulka č. 3 Přípustné hodnoty nastavení mikroklimatických podmínek pro klimatizovaná pracoviště třídy I a IIa

Třída práce	M [W.m ⁻²]	Kategorie	Klimatizovaná pracoviště				v _a [m.s ⁻¹]	Rh [%]
			Nastavení vytápění		Nastavení chlazení			
			Tepelný odpor oděvu 1,0 clo		Tepelný odpor oděvu 0,5 clo			
			t _{omin} (t _{gmin}) [°C]	t _{omin} (t _{gmin}) [°C]	t _{omin} (t _{gmin}) [°C]	t _{omin} (t _{gmin}) [°C]		
I	≤ 80	A	22	±1,0	22	±1,0	0,05 až 0,2	30 až 70
		B		±1,5		-1,0		
		C		+2,5 -2,0		+2,5 -2,0		
IIa	81-105	A	20	±1,0	20	±1,0		
		B		±1,5		+1,0		
		C		+2,5 -2,0		+2,5 -2,0		

Mikroklimatické podmínky – vlhkost vzduchu

Relativní vlhkost vzduchu

- * Závisí na venkovní vlhkosti, technologických nebo jiných zdrojích a množství lidí v místnosti.
- * Vlhkost vzduchu je **méně pocíťována než teplota**.
- * Hodnoty pro pracovní prostředí jsou legislativou (NV č. 361/2007 Sb.) stanoveny v rozmezí **30-70 %** relativní vlhkosti. Optimum je **kolem 40%**.
- * V zimním období může při vytápění docházet k **poklesu relativní vlhkosti na 20 % i méně**.
- * Tehdy dochází k intenzivnějšímu **vysoušení sliznice horních cest dýchacích**, poklesu jejich ochranné funkce a zvyšování možnosti průniku některých škodlivých látek až do dolních cest dýchacích.

Mikroklimatické podmínky – proudění vzduchu

Proudění vzduchu

- * **Vyšší rychlost proudění** zpravidla zlepšuje tepelnou pohodu **při vyšších teplotách**, může však vést k pocitu **diskomfortu** i ke **zdravotním potížím**.
- * Velmi nepříjemně je **pocitován proud chladného vzduchu (průvan)**.
- * Přívod vzduchu podlahou způsobuje pocit chladu na nohy, stejný důsledek má proud vzduchu v blízkosti oblasti hlavy nebo jiné části těla.
- * **Nízká rychlost proudění** ve spojení s vyšší teplotou vzduchu může vést rovněž k pocitování nepohody - **"stojícího vzduchu"** a ochlazovací účinek je pak velmi nízký.
- * Rychlost proudění vzduchu udává legislativa (NV č. 361/2007 Sb.)
- * Doporučovaná hodnota pro administrativní budovy je pro zimní období nejvýše $0,15 \text{ m}\cdot\text{s}^{-1}$, pro letní období nejvýše $0,25 \text{ m}\cdot\text{s}^{-1}$.

Kvalita ovzduší

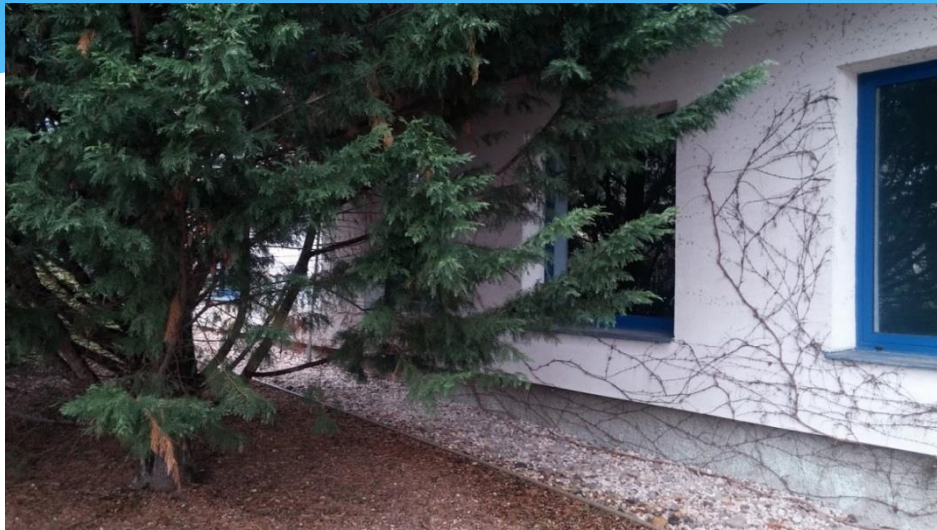
- * V uzavřeném prostředí, kde se nachází větší počet osob a není zajištěno dostatečné větrání dochází ke zvyšování **koncentrace oxidu uhličitého**.
- * Při zvýšené koncentraci dochází k **únavě a k ospalosti, letargii, poklesu schopnosti koncentrace a pocitu vydýchaného vzduchu**.
- * Vzduch může být **znečištěn těkavými plynnými látkami tzv. pachy** - příjemnými **vůněmi** a nepříjemnými **zápachy**.
- * **Organické látky** se uvolňují z plastických hmot obsažených v předmětech běžné potřeby, z umělých podlahových krytin, nátěrů stěn, nábytku, apod.
- * Senzitivní jedinci mohou i nízké koncentrace těchto látek, které nepřekračují hygienické limity vnímat jako **diskomfort** a mohou jim způsobovat **zdravotní potíže**.

Další faktory - osvětlení

Světelné podmínky

- * Požadavky na osvětlení jsou stanoveny legislativou (NV č. 361/2007 Sb., ČSN EN 12464 – 1, 2, ČSN 36 0020).
- * Jsou velmi **významným činitelem** ovlivňujícím pocit pohody i produktivitu práce.
- * Mezi základní požadavky patří zajistit **dostatečné světelné podmínky** s přihlédnutím na požadavky na zrakovou náročnost úkolů.
- * Jako negativní může působit **nedostatek světla**, ale i **oslňování**. Jejich následkem se může objevit například **pálení očí, bolest hlavy, rozmazané nebo dvojité vidění**.
- * Problémem na těchto pracovištích je **nerovnoměrnost denního osvětlení**, okna jsou umístěna po obvodu místnosti. Nutné je zabránit nežádoucímu jas **vhodným typem žaluzií**, jinak vzniká **oslnění**.
- * Umělým osvětlením na pracovišti lze dosáhnout určité **stálosti a rovnoměrnosti** v průběhu dne. Svítidla se umísťují tak, aby nevznikaly reflexy.

Zastínění oken

Další faktory – hluk, psychická zátěž

Hluk

- * V otevřeném prostoru s velkým počtem pracovníků dochází ke **vzájemnému rušení, soustředění na práci je sníženo, kvalita práce může klesat.**
- * Výrazným zdrojem rušení se **stává telefonování a hlasitá komunikace.**
- * U některých pracovníků mohou rušivé podněty vyvolat **averzi vůči ostatním kolegům** a zamezit **plnohodnotnému pracovnímu výkonu.** Ne všichni dokáží okolní ruch zcela odfiltrovat.
- * Ve velkoplošných kancelářích **není možné zcela zabránit** nežádoucímu přenosu zvuku mezi pracovníky. Přenos je možné **omezit** vhodnou aplikací prvků **prostorové akustiky.**

Psychická zátěž

- * Ovlivňuje pracovní pohodu pracovníků, podílí se na **rozvoji nespecifických onemocnění.**
- * Při hodnocení psychické zátěže se posuzuje **vnímání, pozornost, paměť, představivost, myšlení a rozhodování.**

Sick-building syndrom

- * Na umělé ovzduší je **člověk schopen se adaptovat**; u části osob se však objevují potíže, jejichž charakter je podobný.
- * Od roku 1983 se pro ně užívá **název "syndrom nemocných budov"** (sick-building syndrom - SBS).
- * Jedná se o **dráždění očí a krku, výrazný pocit suchosti sliznic, bolesti hlavy, psychické příznaky jako roztěkanost, snížení pracovní kapacity, nesoustředěnost, poruchy paměti, vznětlivost, nervozita, denní ospalost a naopak noční nespavost.**
- * Charakteristická je jejich vazba na pracoviště, po jeho opuštění příznaky **ustupují nebo úplně mizí.**
- * Nebyla zjištěna **příčinná souvislost** s technickým vybavením pracoviště ani typem práce. **Příčina není dosud jednoznačně objasněna.**

Závěr

- * U nás jsou administrativní pracoviště typu openspace pořád na vzestupu.
- * Vzhledem k tomu, že popsané rizikové faktory, nelze účinně odstranit, na západě již začíná docházet k ústupu těchto pracovišť.

Děkuji za pozornost

Ing. Petra Turková

Oddělení hygieny práce

Národní referenční laboratoř pro prašnost a mikroklima
v pracovním prostředí

petra.turkova@szu.cz